

Aan de slag met de Erika

Samen een tijdschrift lezen met aarzelende lezers

Ik vind het heel belangrijk dat mensen die De Erika gaan lezen, bedenken 'Wat kan ik ermee'. Erika

Itie van den Berg

INFORMATIEBLAD MET DIDACTISCHE TIPS VOOR DOCENTEN EN TAALBEGELEIDERS

Lezen: er gaat een wereld voor je open...

Lees er met je cursisten over in De Erika. Erika Compagne is ex-laaggeletterde, Taalambassadeur en... een mooi mens. Ze vecht met haar dochters voor en met laaggeletterden. De kans krijgen om te worden wie je bent, daar gaat het haar om. Erika laat haar talenten zien. Ze telt mee in de maatschappij. Taal speelt daar een rol in.

Erika leest op Facebook de vraag van een meisje en ontketent al lezend en schrijvend een actie. Ze leest nu verhalen waarbij ze voor zich ziet wat er gebeurt en ze voelt de wind zoals dat beschreven wordt in het verhaal. Neem je cursisten mee in het leven van Erika, laat hen de kracht en talenten van Erika zien en ervaren en daag hen uit om hun eigen talenten in te zetten! Ook met het lezen over Erika gaat er een wereld voor je open!

De Erika: voor alle niveaus

Er zijn allerlei manieren om de inhoud van De Erika met cursisten van verschillende niveaus (ook niveau Instroom) te ervaren, ook al kunnen cursisten de teksten niet zelfstandig of niet in zijn geheel lezen.

Voorkennis oproepen en eigen vragen laten bedenken helpt enorm. Ook beginnende volwassen lezers kunnen dat. Deel kennis over tijdschriftteksten (je hoeft niet alles te lezen), bouw voorkennis op (kijk naar plaatjes, foto's, lees koppen) en bedenk wat je zou willen weten voor je de tekst leest. **Meelezen, samen om de beurt lezen, meerdere keren lezen** zijn vormen van lezen die maken dat er ruimte komt voor het halen van kennis uit een tekst of het meeleven met een hoofdpersoon of situatie (zie: *De Erika op eigen wijze lezen*). Het kan allemaal met De Erika!

De Erika: informatief en belevend lezen

Vaak lezen cursisten omdat ze meer willen weten over een onderwerp. Bijvoorbeeld: Wat doet Erika als Taalambassadeur? Maar je kunt ook lezen om een verhaal te beleven. Voor belevend lezen is het belangrijk dat de cursisten zich een voorstelling kunnen maken van wat ze lezen. Als lezer maak je eigen beelden in je hoofd, een eigen foto/film vanuit de hoofdpersonen bijvoorbeeld. Hierdoor ervaar je het verhaal. Maar je kan nog veel verder gaan dan alleen het verhaal voor je zien. Om teksten echt goed te begrijpen kan je al je zintuigen gebruiken. Soms horen lezers ook geluiden als ze lezen, zoals het geluid van maiskoekjes die gebakken worden in de pan of het geluid van de wind of de stem van het meisje Nell. Of ze ruiken iets terwijl ze lezen. Misschien de geur van pindasaus als er een recept wordt beschreven of de geur van lijm als je leest over een prachtige mozaïek dat in elkaar gelijmd wordt. Door alle zintuigen te

combineren tijdens het lezen, kom je tot een diepere laag van het verhaal.

Laat cursisten niet onvoorbereid of alleen hardop lezen. Ze komen dan niet toe aan het halen van informatie uit de tekst en zeker niet aan het verbeelden, meeleven of genieten. En dat is jammer. Want juist dat maakt lezen zo betekenisvol. Terwijl ze vroeger op school de woorden stotterde en niks van een verhaal begreep, ziet Erika een verhaal nu voor zich als ze leest. Daardoor wordt het lezen echt iets wat haar raakt. Dat kunnen jouw cursisten ook leren ervaren.

Oriënteren op het tijdschrift als tekstsoort

Doelen:

Voorinformatie verzamelen samen met de cursisten op het terrein van de tekstsoort Tijdschrift. Ervaren dat je niet alles hoeft te lezen in een tijdschrift.

Vraag cursist tijdschriften mee te nemen of er eentje uit te zoeken uit tijdschriften in de bibliotheek. Welke tijdschriften komen er bij jouw cursisten thuis? Waar zien ze tijdschriften? Welke tijdschriften kennen ze? Ontdek hoe cursisten tegen tijdschriften aankijken. En hoe ze omgaan met tijdschriften. Kijken ze naar foto's, lezen ze koppen? Hoe kiezen ze wat ze willen lezen? Praat erover. Laat De Addy en De Hendrik zien. Dit zijn speciale tijdschriften over mensen die niet goed konden lezen en schrijven, maar nu wel. Laat cursisten bladeren. Waar letten ze op? Waar valt hun oog op? Wat willen ze weten?

Oriënteren op De Erika

Doelen:

Cursisten oriënteren zich op het tijdschrift De Erika als tekstsoort en op de hoofdpersoon, ze leggen een verbinding met hun eigen leven, ze worden nieuwsgierig, ze krijgen ingrediënten om straks teksten te kiezen die ze willen lezen.

Laat cursisten bladeren in De Erika. Probeer deze vier stappen eens:

1. Lees de uitspraak van Erika op de voorpagina: Geloof in je eigen talenten.

Welk talent heb jij? Doe een rondje in de groep of vertel over je eigen talent. Vul het lijstje eens in op bladzij 5.

2. Bekijk samen de plaatjes van bladzij 5. Wat zijn de talenten van Erika?

Lees samen de tips van Erika. Teken een hand met vijf vingers. Wat weten we nu over Erika? Laat de cursisten bij elke vinger iets invullen. Lees ook eens wat de dochters van Erika sterke kanten vinden van hun moeder (bladzij 4) en vul bij elke vinger iets in. Laat cursisten voor hun eigen hand bij elke vinger hun eigen talenten invullen.

3. Lees de inhoudsopgave op bladzij 2.

Is er iets bij wat jouw cursisten nieuwsgierig maakt? Zoek dat op in het tijdschrift. Waar denkt je cursist dat het over gaat? Gaat hij het lezen? Wissel uit met de groep. Markeer de teksten die cursisten willen lezen. Per cursist een kleur. Zo laat je je cursisten ervaren dat eigen keuzes maken belangrijk is als ze een tijdschrift gaan lezen. Begeleid je één cursist? Kleur dan ook teksten die jij als taalbegeleider zou willen lezen.

4. Soorten teksten.

In De Erika vind je **verhalen over het leven van Erika; verhalen over mensen die doorzetten** (petje af), **tips** over apps en tips om iets aan eenzaamheid te doen, **zinnen uit liedjes** van Marco Borsato, **vragen over uitvindingen, een puzzel, een recept en advertenties**. Zoek met cursisten van elke tekst een voorbeeld in De Erika. Lees hier en daar een zin met elkaar. Laat cursisten keuzes maken: Wat vinden ze leuke teksten? Welke tekst willen ze lezen?

De Erika op eigen wijze lezen: drie manieren

Doel:

Cursisten bouwen voorinformatie op die ze kunnen gebruiken bij het lezen op tekstniveau. Daardoor wordt technisch, begrijpend en belevend lezen gemakkelijker.

1. Meelezen met voorleesstem voor weinig ervaren lezers

In De Erika staan teksten die ook in Netnieuws staan (www.netnieuws.nl/extra). Als je in Netnieuws de tekst selecteert, wordt die voorgelezen. Zo vaak als je cursist zelf nodig vindt. Je kunt aan de markering zien wat er voorgelezen wordt. Je kunt je cursist ook zelf voorlezen. Of vraag een gevorderde cursist voor te lezen.

Voordat je gaat lezen, bespreek eerst wat je ziet op het scherm of op papier: de illustraties, de koptekst. Vraag waar cursisten denken dat de tekst over gaat of op welke vraag ze een antwoord willen vinden. Laat de tekst in zijn geheel voorlezen. Cursisten kunnen zo wennen aan de voorleesstem en ze krijgen daardoor al een idee van de inhoud. Luister nog een keer. Nu om mee te kunnen leven met de inhoud. Welke emoties roept de tekst bij de cursist op? Omdat de cursist al weet waar de tekst over gaat, leest hij gemakkelijker mee. Na nog een paar keer lezen, zullen cursisten ervaren dat ze steeds sneller woorden gaan herkennen. Daarna kun je met elkaar praten over: Klopt het wat je verwachtte? Heb je antwoord op je vraag gekregen? Wat wil je nog meer weten? Dat is ook een opstap naar een keuze voor een ander artikel uit De Erika.

2. Samen lezen met weinig ervaren lezers

Praat eerst met de cursist over de tekst (zie de vragen bij 1). Overleg dan over samen lezen. 'Ik lees de tekst en als ik stop, lees jij het woord voor jezelf. Proberen?' Laat je cursist zien dat je een aantal woorden uit de tekst in De Erika markeert bijvoorbeeld **fijn, les, kans**.

Kies woorden die jouw cursist kan lezen. Geef de cursist de kans om naar de gemarkeerde woorden te kijken en al even te oefenen. Ga dan voorlezen en stop met voorlezen als het gemarkeerde woord komt en vraag de cursist om dat woord te lezen voor zichzelf of hardop. Op die manier laat je de lezer ervaren dat alle voorinformatie over de tekst, over de zinsbouw ook helpt bij het voorspellen en lezen van een woord. In *Petje af voor Aron* op bladzij 4 hebben we al woorden gemarkeerd. Maar jij weet als docent of taalbegeleider het beste wat jouw cursist wel of niet kan lezen, dus doe het zelf op maat ook bij andere teksten.

Gaat het samen lezen goed? Markeer nog meer woorden in overleg met de cursist. De cursist oefent en daarna lees je weer samen. Samen lezen kun je doen met alle teksten uit De Erika die de cursist interessant vindt. Na het lezen praat je over de inhoud na, maar ook over hoe het lezen van de woorden is gegaan (zie ook: *Lezen en zelf je succesfactoren bepalen*).

3. Goed voorbereid lezen aan de hand van kernwoorden en kernzinnen

In *Petje af voor Maud* op bladzij 16 staan vetgedrukte zwarte woorden of zinnen. Als je eerst deze woorden en zinnen met de cursist leest, weet de cursist al waar het artikel over gaat. Hij kan dan beslissen om te stoppen (ik weet genoeg) of om het hele stuk te lezen maar nu met voorkennis en zelf geformuleerde vragen. Lezen is ook betekenis toekennen aan wat je leest. Je cursist zet dan voorkennis in over de situatie (ziekte van Maud, hoe ze woont), de zinsbouw, de te verwachten woorden.

Lezen en zelf je succesfactoren bepalen

Daag je cursisten uit om te lezen vanuit de groei mindset (meer weten: zoek op internet naar groei mindset, Carol Dweck, Nederlands). De cursist denkt niet meer: dat kan ik niet, maar dat kan ik **nog** niet en hij denkt actief mee over wat er nodig is om het wel te kunnen. Ga ook uit van eigenaarschap bij de cursist. Wat willen de cursisten met de tekst en wanneer zijn zij blij met wat ze hebben gedaan. Wat zien zij als een succes, hun succes? Een succesfactor kan ook een heel kleine stap zijn.

Het belangrijkste is dat de cursist een eigen stap formuleert zoals: Ik wil alle rode woorden in de tekst goed kunnen lezen als we samen lezen. Of: Ik wil met Netnieuws de tekst steeds beter kunnen volgen. Of: Ik wil lezen wat Erika doet om mee te tellen, ook al lees ik fouten.

Lezen, verbeelden en nut ervaren

Wat zie je voor je? Wat voel je? Welke emoties roept het verhaal bij je op? Geef de cursist de tijd tijdens het lezen van De Erika om zich een verhaal voor te stellen. Als de situatie helder is, kan een cursist er informatie uithalen of het voor zich zien. Praat daar ook over.

Wat je ook leest, het is altijd fijn als je een verbinding kunt maken tussen de tekst en jezelf als lezer. Dat geldt ook voor cursisten. Welke ervaringen heeft de lezer die Erika ook had? Door de verhalen te koppelen aan eigen ervaringen kan je de tekst beter begrijpen. Wat weet de cursist nu, wat hij eerder niet wist? Wat beleeft de cursist mee? Wat gaat hij doen met wat hij nu weet? Een app downloaden of maiskoekjes maken met het recept van Erika (bladzij 11) of het lievelingsverhaal van Erika lezen (bladzij 13)? Eigen uitvindingen in en om het huis delen met iemand of vertellen over iets moois in je eigen huis (bladzij 6)? Praten over eigen talenten, liedjes opzoeken van Marco Borsato, naar de site van Oefenen.nl gaan om naar de gesprekken met de dokter te gaan kijken (bladzij 15)? Dat geeft de inspanning van het lezen waarde. Nadenken en nieuwe ideeën krijgen voor jezelf als je iets hebt gelezen is heel leuk en nuttig. Vraag ernaar als een cursist eigen talenten in beeld brengt of een eigen mening heeft gegeven bij de uitvindingen van bladzij 17 of zelf iets heeft opgeknapt uit de Kringloopwinkel (bladzij 6).

Zie ook het promotieonderzoek van Lisanne Bos: Lezen is verbeelden over tekst, voorkennis, zintuiglijke, motorische en emotionele ervaringen.

De Erika: hoe zet je je talenten in?

Wij vinden het belangrijk om vanuit het perspectief van het ontwikkelen van sterktes te werken in plaats van vanuit het perspectief van wegwerken van tekorten (meer weten: zoek op internet Luk de Wulf, talent). Erika ontdekt elke dag dat zij nieuwe dingen leert omdat zij successen heeft ervaren bij het leren van andere zaken. Het motto van Erika en haar dochters:

Alles wat groot is, begon ooit klein.

Je hoeft niet meteen een vlinder te zijn.

(zie achterkant van De Erika).

De 21ste eeuw zal leiden tot andere vormen van geletterdheid en inzet van talent. Erika heeft de weg naar digitale teksten gevonden en zet ze ook actief in. Erika geniet van haar creatieve talent en vindt steeds weer nieuwe vormen om te laten zien wie ze is. Daarbij gebruikt zij inmiddels lezen en schrijven als vanzelfsprekend. Als een eigen instrument, een manier om aan anderen te laten zien wie ze is of hoe ze voor anderen van betekenis kan zijn.

omgeving: Hennie Alberts

Eindredactie: Ria van Adrichem

Met dank aan Dianne Compagnie en Lisanne Bos

De Stiep Educatief in samenwerking met
Taalpunt Twenterand